

DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2026.1\(67\).104-112](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2026.1(67).104-112)
УДК 658.14.17.011.47

Кампо Г.М., Дочинець Н.М., Гаврилець О.В.

ДИНАМІКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ СИСТЕМНИХ КРИЗ 2020-2024 РОКІВ

У статті здійснено комплексну порівняльну оцінку фінансової стійкості та стабільності підприємств України за 2020–2024 роки на основі офіційних статистичних даних у розрізі видів економічної діяльності. Проаналізовано еволюцію теоретичних концепцій фінансової стійкості та виявлено суперечності між статичним (балансовим) і динамічним (адаптивним) підходами до її оцінки. Розраховано систему семи відносних показників: наявність власних оборотних коштів, коефіцієнти фінансової автономії, залежності, стійкості, стабільності, концентрації позикового капіталу та маневреності власного капіталу. Встановлено, що більшість показників системно не відповідають нормативним значенням протягом усього аналізованого періоду, проте економіка продовжує функціонувати, що може свідчити про обмеженість нормативного підходу в кризових умовах. Виявлено значну галузеву диференціацію: агросектор та охорона здоров'я демонструють відносно стійкість, тоді як будівництво та освіта знаходяться у стані хронічної фінансової нестабільності. Сформульовано рекомендації щодо удосконалення методології оцінки фінансової стійкості, зміцнення капітальної бази підприємств та системних заходів урядової підтримки в умовах воєнного стану і повоєнного відновлення.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансова стабільність, власний оборотний капітал, коефіцієнт автономії, воєнний стан, повоєнне відновлення, галузева диференціація, нормативний підхід.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення росії в Україну у 2022 році спричинило безпрецедентну структурну кризу, яка змусила підприємства функціонувати в умовах постійного руйнування активів, розриву логістичних зв'язків, дефіциту енергоресурсів і масового відтоку кваліфікованої робочої сили, а також суттєвого зменшення платоспроможного попиту. За таких кризових обставин завдання збереження фінансової стійкості та стабільності є надзвичайно складним, адже більшість підприємств перебувають в умовах виживання. Збереження платоспроможності, утримання

кваліфікованих кадрів та забезпечення безперервності виробничого процесу в умовах постійних обстрілів, руйнування інфраструктури, відключень електроенергії стали складно досяжними цілями.

Дане дослідження є продовженням аналізу, проведеного авторами за 2012–2015 роки [4], і дозволяє прослідкувати три якісно різні фази: пандемічний шок (2020–2021 рр.), початок повномасштабної агресії (2022 р.) та адаптацію до умов тривалого воєнного стану (2023–2024 рр.). Порівняння двох часових періодів дозволяє проаналізувати глибину структурних змін у балансах підприємств та визначити придатність традиційного нормативного підходу до оцінки фінансової стійкості в складних умовах військового стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні засади оцінки фінансової стійкості закладені у працях Савицької Г. В. [9], яка визначає її як здатність підприємства зберігати рівновагу активів і пасивів у мінливому середовищі. Бланк І. О. [1] розглядає фінансову стійкість через систему показників фінансової рівноваги та маневреності власних джерел. Дослідники Вівчар О. Й. та Кос Т. Ю. [2] аналізують класичний інструментарій оцінки, зокрема коефіцієнтний метод та типологію фінансових станів підприємства. Важливим внеском у розвиток методологічних підходів є робота Іванова М. [3], в якій систематизовано три ключові підходи до трактування фінансової стійкості: як

©Кампо Г.М., канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів і банківської справи, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, Україна, 0509210907, email: heorhina.kampo@uzhnu.edu.ua

Дочинець Н.М., канд. екон. наук, доцент кафедри сучасних інформаційних технологій та веб-дизайну, ДВНЗ «Закарпатська академія мистецтв», Ужгород, Україна, канд. екон. наук, доцент кафедри бізнес-адміністрування, маркетингу та менеджменту, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, Україна, email: natalia.dochynets@uzhnu.edu.ua

Гаврилець О.В., канд. екон. наук, доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу, ДВНЗ «Мукачівський державний університет», Мукачево, Україна, email: gavriliec2017@gmail.com

раціонального співвідношення фінансових ресурсів; як стану рівноваги та здатності повертатися до нього після порушень; як стану, що забезпечує стабільне функціонування і можливість подальшого зростання. Автор також пропонує скорингову модель оцінки, що враховує як внутрішні, так і зовнішні чинники впливу та дозволяє ідентифікувати причини зниження фінансової стійкості. Кирич Н. Б. та Мосій О. Б. [5] досліджують господарсько-фінансову стабільність підприємств у контексті сталого розвитку України, акцентуючи увагу на взаємозв'язку внутрішніх організаційних чинників і зовнішнього макроекономічного середовища, а також пропонують трирівневий алгоритм вибору шляхів підвищення фінансово-господарської стабільності.

Чубін Д.Д. і Коваленко О.Я. [12] у дослідженні 2024 року документально показали, що кожен кризовий або стабілізаційний цикл в Україні породжував якісно нові акценти у визначенні фінансової стійкості: від акценту на власних коштах (1990-і рр.) — до акценту на адаптивності (2022 р.).

Плиса В. Й., Цюпка А. В., Мунтян Б. В. [7] досліджують фінансову стійкість як запоруку економічної безпеки підприємства в умовах повоєнного відновлення та пропонують матрицю ризиків. Рябчук О. Г., Мосійчук Є. О. [8] обґрунтовують необхідність адаптації аудиторських методик до умов воєнного стану, наголошуючи на обмеженості традиційних підходів. Лобода О. М., Кириченко Н. В. [6] аргументують доцільність поєднання традиційного коефіцієнтного та стохастичного аналізу.

Незважаючи на значну кількість досліджень, малодослідженими залишаються: галузева диференціація показників та обґрунтування обмежень нормативного підходу в умовах воєнного стану. Саме цим питанням присвячена дана стаття.

Формулювання цілей статті. Метою статті є: проведення порівняльної оцінки фінансової

стійкості та стабільності підприємств України у 2020–2024 рр. на основі системи відносних показників; виявлення галузевої диференціації та виділення видів економічної діяльності за рівнем стійкості; формулювання рекомендацій щодо вдосконалення методології оцінки, зміцнення фінансової стійкості підприємств.

Опис основного матеріалу дослідження. Аналіз визначень фінансової стійкості, систематизованих у роботах [1; 2; 3; 5; 10; 11], дозволяє виокремити дві конкуруючі парадигми. Статична (балансова) парадигма (Бланк, Ковальов, Савицька, Крамаренко) розглядає фінансову стійкість передусім через структуру капіталу: частку власних коштів, їх співвідношення з позиковими, забезпеченість запасів. Ця традиція закладена у нормативних значеннях коефіцієнтів і формує основу практики фінансового аналізу в Україні.

Динамічна (адаптивна) парадигма, яка активно розвивається в умовах воєнного стану [7; 8; 12], наполягає на тому, що реальна здатність підприємства до виживання визначається швидкістю адаптації, диверсифікацією ресурсної бази та потенціалом відновлення, тобто факторами, що не відображаються у балансових показниках. Підприємства з формально «незадовільними» балансовими коефіцієнтами можуть виживати завдяки міжнародній підтримці, реструктуризації або галузевій специфіці.

Методологія та інформаційна база. Дослідження базується на офіційних даних Державної служби статистики України [13; 14] про структуру балансів підприємств за видами економічної діяльності за 2020–2024 роки. Проаналізовано сім індикаторів: наявність власних оборотних коштів у % до вартості активів; коефіцієнт фінансової автономії; коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт фінансової стійкості; коефіцієнт фінансової стабільності; коефіцієнт концентрації позикового капіталу; коефіцієнт маневреності власного капіталу.

Таблиця 1

Наявність власних оборотних коштів підприємств України за видами діяльності, 2020–2024 рр. (у % до вартості активів)

Вид економічної діяльності	2020	2021	2022	2023	2024
Усього по Україні	-15.6	-10.9	-11.2	-9.9	-8.9
Сільське, лісове та рибне господарство	17.1	24.5	23.9	24.4	25.2
Промисловість	-24.5	-19.1	-20.6	-21.4	-17.2
Будівництво	-25.1	-19.2	-21.3	-16.9	-19.1
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт транспортних засобів	-5.0	-2.8	-2.8	0.9	1.3
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	-21.5	-18.8	-15.1	-16.5	-18.1
Тимчасове розміщування та організація харчування	-54.1	-46.1	-50.5	-44.3	-44.7

Інформація та телекомунікації	-31.4	-22.1	-14.5	-6.0	-1.9
Фінансова та страхова діяльність	7.8	9.5	9.9	13.0	16.1
Операції з нерухомим майном	-46.6	-41.1	-45.5	-45.3	-45.9
Професійна, наукова та технічна діяльність	-8.0	-8.4	-11.4	-9.3	-17.5
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-31.0	-27.7	-22.1	-15.8	-12.4
Освіта	-18.7	-26.8	-32.3	-27.4	-31.9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	-2.7	-7.4	-7.3	-11.7	-15.0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-32.3	-35.1	-40.3	-22.9	-29.2
Надання інших видів послуг	-14.9	-16.9	-1.1	6.0	-30.3

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики України [13;14]

Як видно у таблиці 1, підприємства більшості видів діяльності мають негативні значення власного оборотного капіталу. Такі низькі значення частки власного капіталу в структурі джерел фінансування можуть розглядатися як наслідок зниження рентабельності діяльності підприємств України в цілому та, відповідно, зменшення можливостей щодо поповнення власних коштів за рахунок капіталізації чистого прибутку.

Сільське, лісове та рибне господарство та фінансова сфера є єдиними секторами з позитивним значенням власного оборотного капіталу. Загальнодержавний тренд свідчить про поступове скорочення сукупного дефіциту ВОК в економіці (з -15.6% до -8.9%), що вказує на поступову часткову стабілізацію. Критична

ситуація зберігається у сферах мистецтва та нерухомості (дефіцит близько 30-46%), де власний капітал повністю іммобілізований. ІТ-сектор продемонстрував найвищу динаміку відновлення, скоротивши дефіцит з -31.4% до -1.9% за п'ять років.

Одним із найважливіших показників є коефіцієнт фінансової автономії (незалежності) – характеризує частку власного капіталу в загальній сумі капіталу, авансованого в діяльність підприємства. Чим вище значення показника, тим більш фінансово стійке, стабільне і незалежне від зовнішніх кредиторів підприємство. Нормативне значення коефіцієнта – 0,5. Динаміку значень коефіцієнта фінансової автономії підприємств України наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Коефіцієнт фінансової автономії підприємств України за видами діяльності, 2020–2024 рр.

Вид економічної діяльності	2020	2021	2022	2023	2024
Усього по Україні	0.263	0.292	0.271	0.281	0.289
Сільське, лісове та рибне господарство	0.542	0.592	0.562	0.573	0.584
Промисловість	0.211	0.248	0.208	0.205	0.236
Будівництво	0.030	0.048	0.020	0.037	0.027
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт транспортних засобів	0.088	0.106	0.110	0.134	0.138
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0.515	0.503	0.514	0.501	0.477
Тимчасове розміщування та організація харчування	0.098	0.170	0.076	0.119	0.091
Інформація та телекомунікації	0.253	0.347	0.330	0.392	0.428
Фінансова та страхова діяльність	0.367	0.397	0.427	0.465	0.553
Операції з нерухомим майном	0.097	0.171	0.123	0.143	0.137
Професійна, наукова та технічна діяльність	0.480	0.519	0.452	0.459	0.406
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0.356	0.383	0.411	0.445	0.476
Освіта	0.524	0.222	0.164	0.166	0.160
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0.667	0.646	0.620	0.604	0.597
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0.441	0.393	0.321	0.364	0.306
Надання інших видів послуг	0.446	0.427	0.429	0.486	0.160

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики України [13;14]

Протягом аналізованого періоду значення коефіцієнта фінансової автономії мало тенденцію до зростання, але було значно нижчим

за норматив ($0.289 < 0.5$). Це свідчить про посилення фінансової залежності суб'єктів господарювання від кредиторів та переважне

формування джерел фінансування їх діяльності за рахунок зобов'язань. Відповідають або близькі до нормативу значення коефіцієнтів фінансової автономії підприємств таких видів діяльності як: сільське, лісове та рибне господарство, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги. Будівництво (0.027) перебуває у стані критичної залежності від кредиторів. Спостерігається стрімке зниження значення коефіцієнта фінансової автономії у сфері освіти після 2021 р., що свідчить про вимивання власного капіталу в секторі. Позитивною є динаміка в ІТ і у фінансовій та страховій діяльності (зростання до 0.428 та 0.553 відповідно).

Оберненим до попереднього є коефіцієнт фінансової залежності, а його нормативне значення – близько 2. Динаміку значень коефіцієнта фінансової залежності підприємств України наведено у таблиці 3.

Коефіцієнт фінансової залежності показує у якій мірі підприємство фінансується за рахунок власних, а також залучених коштів. Якщо значення коефіцієнта дорівнює 1, то підприємство повністю фінансується за рахунок власних коштів, і є абсолютно фінансово незалежним. Значення показника в межах від 1 до 2 характеризує раціональне залучення зовнішніх джерел фінансування. Значення більше за 2 є небезпечним для фінансової стійкості для підприємства.

Таблиця 3

Коефіцієнт фінансової залежності підприємств України за видами діяльності, 2020–2024 рр.

Вид економічної діяльності	2020	2021	2022	2023	2024
Усього по Україні	3.80	3.42	3.69	3.56	3.46
Сільське, лісове та рибне господарство	1.85	1.69	1.78	1.75	1.71
Промисловість	4.74	4.03	4.81	4.88	4.24
Будівництво	33.33	20.83	50.00	27.03	37.04
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт транспортних засобів	11.36	9.43	9.09	7.46	7.25
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1.94	1.99	1.95	2.00	2.10
Тимчасове розміщування та організація харчування	10.20	5.88	13.16	8.40	10.99
Інформація та телекомунікації	3.95	2.88	3.03	2.55	2.34
Фінансова та страхова діяльність	2.72	2.52	2.34	2.15	1.81
Операції з нерухомим майном	10.31	5.85	8.13	6.99	7.30
Професійна, наукова та технічна діяльність	2.08	1.93	2.21	2.18	2.46
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	2.81	2.61	2.43	2.25	2.10
Освіта	1.91	4.50	6.10	6.02	6.25
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1.50	1.55	1.61	1.66	1.68
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	2.27	2.54	3.12	2.75	3.27
Надання інших видів послуг	2.24	2.34	2.33	2.06	6.25

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики України [13;14]

Як видно у таблиці 3, значення коефіцієнта фінансової залежності підприємств України значно перевищують норматив (3,80 - 3,46 у 2020- 2024 рр), що вказує на дуже високу залежність українських підприємств від зовнішніх джерел фінансування та значні ризики їх фінансовій стійкості.

Лише значення показників сфер сільського господарства та охорони здоров'я перебувають у безпечній зоні. У будівництві 2022 рік став катастрофічним (50.0). Протягом 2023–2024 рр. спостерігається дезлевередж (зниження боргового навантаження) у фінансовій сфері та

ІТ, тоді як в освіті залежність зросла втричі порівняно з 2020 р.

Коефіцієнт фінансової стійкості дозволяє визначити, яка частина активів фінансується за рахунок довгострокових джерел фінансування – власного капіталу та довгострокових позикових фінансових ресурсів. Високе значення показника свідчить про низький рівень ризику втрати платоспроможності та хороші перспективи функціонування підприємства. Нормативним є значення 0,7–0,9. Динаміку значень коефіцієнта фінансової стійкості підприємств України наведено у таблиці 4.

Таблиця 4

Коефіцієнт фінансової стійкості підприємств України за видами діяльності, 2020–2024 рр.

Вид економічної діяльності	2020	2021	2022	2023	2024
Усього по Україні	0.414	0.423	0.405	0.415	0.420
Сільське, лісове та рибне господарство	0.610	0.657	0.631	0.642	0.656
Промисловість	0.397	0.406	0.374	0.367	0.371
Будівництво	0.170	0.161	0.144	0.152	0.129
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт транспортних засобів	0.182	0.189	0.200	0.215	0.244
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0.675	0.639	0.636	0.641	0.620
Тимчасове розміщування та організація харчування	0.399	0.385	0.307	0.331	0.300
Інформація та телекомунікації	0.544	0.594	0.540	0.587	0.575
Фінансова та страхова діяльність	0.521	0.533	0.569	0.610	0.686
Операції з нерухомим майном	0.362	0.406	0.385	0.392	0.367
Професійна, наукова та технічна діяльність	0.618	0.636	0.532	0.597	0.610
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0.479	0.523	0.557	0.582	0.579
Освіта	0.576	0.347	0.275	0.300	0.284
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0.778	0.768	0.752	0.743	0.735
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0.545	0.523	0.467	0.450	0.376
Надання інших видів послуг	0.458	0.439	0.449	0.521	0.207

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики України [13;14]

Як видно у табл.4, значення коефіцієнта фінансової стійкості підприємств жодної галузі (крім охорони здоров'я) не досягає нормативу 0.7-0.9 протягом усього аналізованого періоду. Це свідчить про гострий дефіцит довгострокових джерел фінансування. Підприємства змушені фінансувати розвиток за рахунок короткострокових пасивів, що в умовах війни створює ризики раптової втрати платоспроможності. Фінансова сфера демонструє найкращу динаміку зростання стійкості (з 0.521 до 0.686).

Коефіцієнт фінансової стабільності – показник, який характеризується відношенням власних і позикових коштів підприємства. Цей показник показує, скільки позикових коштів залучило підприємство в розрахунку на одну гривню вкладених в активи власних коштів. Нормативне значення коефіцієнта – більше 1. Перевищення власних коштів над позиковими свідчить про те, що підприємство має стійкий фінансовий стан і відносно незалежне від зовнішніх фінансових джерел. Динаміку значень коефіцієнта фінансової стабільності підприємств України наведено у табл.5.

Таблиця 5

Коефіцієнт фінансової стабільності підприємств України за видами діяльності, 2020–2024 рр.

Вид економічної діяльності	2020	2021	2022	2023	2024
Усього по Україні	0.357	0.412	0.372	0.391	0.406
Сільське, лісове та рибне господарство	1.183	1.451	1.283	1.342	1.404
Промисловість	0.267	0.330	0.263	0.258	0.309
Будівництво	0.031	0.050	0.020	0.038	0.028
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт транспортних засобів	0.097	0.119	0.124	0.155	0.160
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1.062	1.012	1.058	1.004	0.912
Тимчасове розміщування та організація харчування	0.109	0.205	0.082	0.135	0.100
Інформація та телекомунікації	0.339	0.531	0.493	0.645	0.748
Фінансова та страхова діяльність	0.580	0.658	0.745	0.869	1.237
Операції з нерухомим майном	0.107	0.206	0.140	0.167	0.159
Професійна, наукова та технічна діяльність	0.923	1.079	0.825	0.848	0.684
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0.553	0.621	0.698	0.802	0.908
Освіта	1.101	0.285	0.196	0.199	0.190
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2.003	1.825	1.632	1.525	1.481
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0.789	0.647	0.473	0.572	0.441
Надання інших видів послуг	0.805	0.745	0.751	0.946	0.190

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики України [13;14]

Значення коефіцієнта фінансової стабільності нижче нормативного для підприємств більшості видів економічної діяльності (норма > 1.0). Відповідають нормативним лише показники сфери сільського господарства та охорони здоров'я. Спостерігається позитивна тенденція у таких сферах: фінансова та страхова діяльність та діяльність у сфері адміністративного обслуговування. Промисловість (0.309) та будівництво (0.028) демонструють критичну стадію дестабілізації. В освіті зафіксовано

обвальне падіння показника в 5.8 раза порівняно з довоєнним 2020 роком.

Це свідчить про нестійкий фінансовий стан та високий рівень залежності від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу показує частину активів, яка функціонує за рахунок залученого капіталу. Значення коефіцієнта не повинно перевищувати 1. У таблиці 6 представлено динаміку розрахованих значень коефіцієнта заборгованості українських підприємств.

Таблиця 6

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу підприємств України за видами діяльності, 2020–2024 рр.

Вид економічної діяльності	2020	2021	2022	2023	2024
Усього по Україні	0.737	0.708	0.729	0.719	0.711
Сільське, лісове та рибне господарство	0.458	0.408	0.438	0.427	0.416
Промисловість	0.789	0.752	0.792	0.795	0.764
Будівництво	0.970	0.952	0.979	0.963	0.973
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт транспортних засобів	0.912	0.894	0.890	0.866	0.862
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0.485	0.497	0.486	0.499	0.523
Тимчасове розміщування та організація харчування	0.902	0.830	0.924	0.881	0.909
Інформація та телекомунікації	0.747	0.653	0.670	0.608	0.572
Фінансова та страхова діяльність	0.633	0.603	0.573	0.535	0.447
Операції з нерухомим майном	0.903	0.829	0.877	0.857	0.863
Професійна, наукова та технічна діяльність	0.520	0.481	0.548	0.541	0.594
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0.644	0.617	0.589	0.555	0.524
Освіта	0.476	0.778	0.836	0.834	0.840
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0.333	0.354	0.380	0.396	0.403
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0.559	0.607	0.679	0.636	0.694
Надання інших видів послуг	0.554	0.573	0.571	0.514	0.840

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики України [13;14]

Значення коефіцієнта концентрації позикового капіталу вказує на надзвичайно високу залежність підприємств України від кредиторів. Активи більшості підприємств (особливо будівництва — 97.3% та торгівлі — 86.2%) фактично належать кредиторам. Підприємства агросектору є найбільш незалежним (частка боргу 41.6%). У 2024 році відбулося небезпечне зростання заборгованості в освіті та сфері розваг, що підвищує ризики втрати фінансової стійкості.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу дозволяє визначити частку власного капіталу, що спрямована на фінансування оборотних активів (табл.7). Додатне значення свідчить про

достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів та частини оборотних. Позитивною динамікою є збільшення показника, а нормативним значенням – 0,1 та вище.

Від'ємні значення коефіцієнта маневреності власного капіталу у 14 з 16 галузей у 2024 р. свідчать про повну імобілізацію власного капіталу у необоротних активах. Будівництво у 2022 р. досягло від'ємного показника 10,65, що означає кратно перевищення вартістю необоротних активів загального обсягу власного капіталу. Позитивне значення даного показника зберігають лише агросектор (0,315–0,432) та фінансова сфера (0,213–0,291).

Таблиця 7

Коефіцієнт маневреності власного капіталу підприємств України за видами діяльності, 2020–2024 рр.

Вид економічної діяльності	2020	2021	2022	2023	2024
Усього по Україні	-0.593	-0.373	-0.413	-0.352	-0.308
Сільське, лісове та рибне господарство	0.315	0.414	0.425	0.426	0.432
Промисловість	-1.161	-0.770	-0.990	-1.044	-0.729
Будівництво	-8.367	-4.000	-10.65	-4.568	-7.074
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт транспортних засобів	-0.568	-0.264	-0.255	0.067	0.094
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	-0.417	-0.374	-0.294	-0.329	-0.379
Тимчасове розміщування та організація харчування	-5.520	-2.712	-6.645	-3.723	-4.912
Інформація та телекомунікації	-1.241	-0.637	-0.439	-0.153	-0.044
Фінансова та страхова діяльність	0.213	0.239	0.232	0.280	0.291
Операції з нерухомим майном	-4.804	-2.404	-3.699	-3.168	-3.350
Професійна, наукова та технічна діяльність	-0.167	-0.162	-0.252	-0.203	-0.431
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-0.871	-0.723	-0.538	-0.355	-0.261
Освіта	-0.357	-1.207	-1.970	-1.651	-1.994
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	-0.040	-0.115	-0.118	-0.194	-0.251
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-0.732	-0.893	-1.255	-0.629	-0.954
Надання інших видів послуг	-0.334	-0.396	-0.026	0.123	-1.894

Джерело: розраховано авторами за даними Державної служби статистики України [13;14]

Порівняльний аналіз 2012–2015 та 2020–2024. Зіставлення з результатами попереднього дослідження [3] виявляє такі тенденції. По-перше, системна боргова залежність залишається незмінною: коефіцієнт фінансової автономії у 2012 р. становив 0,351, у 2024 р. — 0,289. Воєнний стан не породив нової структурної проблеми — він загострив хронічну. По-друге, шок 2022 р. є значно глибшим, ніж криза 2014–2015 рр.: в освіті та у тимчасовому розміщуванні спостерігається погіршення коефіцієнтів у 3–5 разів. По-третє, галузева типологія відтворюється між обома циклами: будівництво, торгівля і тимчасове розміщування — хронічно нестійкі; агросектор — відносно стабільний. Це свідчить про структурну, а не кризово-зумовлену природу галузевих відмінностей.

Галузева типологія. На основі аналізу семи коефіцієнтів виокремлено чотири типологічні групи галузей:

- Відносно стійкі (сільське господарство, охорона здоров'я, транспорт): відповідають нормативу за більшістю показників; стійкість зумовлена специфікою активів та структурою попиту.
- Адаптивні (ІТ, фінансова сфера, адміністративне обслуговування): початкові значення нижче нормативу, але стабільне покращення завдяки адаптивним бізнес-моделям та доступу до зовнішніх інвестицій.

- Хронічно нестійкі (операції з нерухомістю, тимчасове розміщування): постійно незадовільні показники у обох досліджуваних циклах, що відображає структурну особливість бізнес-моделей.
- Системно критичні (будівництво, освіта з 2022 р., промисловість): критичне погіршення під час воєнного стану, стратегічна важливість для відновлення країни.

Важливим висновком з проведеного дослідження є те, що більшість показників системно не відповідають нормативам, але економіка продовжує функціонувати. Цей парадокс може пояснюватися такими причинами: нормативи розроблені для умов мирної стабільної ринкової економіки і не відображають воєнну специфіку; масштабна міжнародна допомога та державні програми підтримки дозволяють підприємствам виживати при формально незадовільних балансах; нормативи є галузево нейтральними, хоча галузева специфіка об'єктивно вимагає різних порогових значень; балансові показники відображають накопичений стан, а не майбутні грошові потоки. Сукупність цих факторів обмежує діагностичну цінність нормативного підходу та потребує перегляду методологічних засад оцінки фінансової стійкості в кризових умовах.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз фінансової стійкості

підприємств України у 2020–2024 рр. дозволив дійти таких висновків.

По-перше, більшість показників системно не відповідають нормативним значенням протягом усього аналізованого періоду, однак це не є новою тенденцією — аналогічна ситуація спостерігалась також у 2012–2015 рр. Воєнний стан лише загострив хронічну структурну проблему недокапіталізованості українського бізнесу. Парадокс функціонуючої нестабільної економіки свідчить про обмеженість нормативного підходу в умовах системної кризи. По-друге, виявлено чітку галузеву типологію: відносно стійкі (агросектор, охорона здоров'я, транспорт); адаптивні (ІТ, фінанси); хронічно нестійкі (операції з нерухомістю, тимчасове розміщення); системно критичні (будівництво, освіта, промисловість). Ця типологія відображає структурні характеристики галузей, а не лише ситуативну реакцію на воєнний шок.

По-третє, нормативний підхід потребує суттєвого вдосконалення: запровадження галузево-диференційованих нормативів, доповнення показниками грошових потоків та резильєнтності, застосування стрес-тестування та сценарного аналізу [6; 8]. Зокрема, нормативне значення коефіцієнта автономії $\geq 0,5$ є недоцільним як єдиний орієнтир для фінансової та будівельної сфер одночасно.

Перспективами подальших досліджень є розробка галузево-диференційованої системи нормативних значень коефіцієнтів фінансової стійкості, застосування концепції резильєнтності підприємств для цілей статистичного аналізу, а також дослідження ефективності урядових програм підтримки у зміцненні фінансової стійкості підприємств у воєнний та повоєнний період.

На основі результатів дослідження сформульовано такі рекомендації. Для підприємств: покращити управління ліквідністю та грошовими потоками; диверсифікувати джерела фінансування, активно використовуючи гранти та програми міжнародної підтримки (EBRD, EU4Business); страхувати ключові активи від воєнних ризиків (MIGA, UKEIF). Для уряду: трансформувати пільгове кредитування в інструменти підтримки капітальних інвестицій і рекапіталізації; запровадити галузеві програми зміцнення власного капіталу для системно важливих галузей (передусім будівництва); сформувати стратегію повоєнного відновлення, що поєднує довгострокові інвестиційні механізми, податкові стимули для реінвестування прибутку та розвиток ринку капіталу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк І. О. Основи фінансового менеджменту. Київ : Ніка-Центр, 2010. 476 с.
2. Вівчар О. Й., Кос Т. Ю. Сучасні методи оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Молодий вчений*. 2023. № 4 (116). С. 115–120.
3. Іванов М. Фінансова стійкість підприємства: сутність поняття та методика оцінки. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. № 3 (79). С. 166–173. DOI: 10.31732/2663-2209-2025-79-166-173.
4. Кампо Г. М., Дочинець Н. М., Гаврилець О. В. Оцінка фінансової стійкості підприємств України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2017. Вип. 1 (49). Т. 1. С. 150–157.
5. Кирич Н. Б., Мосій О. Б. Фінансово-господарська стабільність функціонування підприємств, як важливий аспект сталого розвитку України. *Review of transport economics and management*. 2023. Iss. 10 (26). С. 85–92. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2023/292207>.
6. Лобода О. М., Кириченко Н. В. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства за допомогою економіко-статистичного аналізу. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. Вип. 18. С. 114–121.
7. Плиса В. Й., Цюпка А. В., Мунтян Б. В. Фінансова стійкість як запорука економічної безпеки підприємства в умовах повоєнного відновлення економіки. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 3 (54). С. 81–86.
8. Рябчук О. Г., Мосійчук Є. О. Аудит фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2025. № 73.
9. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства. Київ: Знання, 2004. 654 с.
10. Сметанюк О. А., Придивус А. С. Морфологічна оцінка поняття «фінансова стійкість підприємства». Вінниця: ВНТУ, 2017. 8 с.
11. Чепка В. В., Матяш О. К. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 12. С. 649–655.
12. Чубін Д. Д., Коваленко О. Я. Фінансова стійкість підприємства: етапи категоризації поняття у вітчизняній науці. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 4 (274). С. 38–45.

13. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник України 2023. Структура балансів підприємств за видами економічної діяльності. С.223-227. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: листопад 2025).
14. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник України 2024. Структура балансів підприємств за видами економічної діяльності. С.228-232. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: листопад 2025).
15. Margret J. E. Solvency in Financial Accounting. New York : Routledge, 2012. 268 p.

REFERENCES

1. Blank, I. O. (2010). *Osnovy finansovoho menedzhmentu* [Fundamentals of financial management]. Kyiv: Nika-Tsentr. [in Ukrainian].
2. Vivchar, O. Y., & Kos, T. Y. (2023). Suchasni metody otsiniuvannya finansovoi stiiikosti pidpriemstva [Modern methods of assessing the financial stability of an enterprise]. *Molodyi vchenyi*, (4(116)), 115–120. [in Ukrainian].
3. Ivanov, M. (2025). Finansova stiiikist pidpriemstva: sutnist poniattia ta metodyka otsinky [Financial stability of an enterprise: conceptual framework and assessment methodology]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, (3(79)), 166–173. DOI: 10.31732/2663-2209-2025-79-166-173. [in Ukrainian].
4. Kampo, H. M., Dochynets, N. M., & Havrylets, O. V. (2017). Otsinka finansovoi stiiikosti pidpriemstv Ukrainy [Assessment of financial stability of Ukrainian enterprises]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii «Ekonomika»*, 1(49), Vol. 1, 150–157. [in Ukrainian].
5. Kyrych, N. B., & Mosiy, O. B. (2023). Finansovo-hospodarska stabilnist funktsionuvannya pidpriemstv, yak vazhlyvyi aspekt staloho rozvytku Ukrainy [Financial and economic stability of enterprises as an important aspect of sustainable development of Ukraine]. *Review of transport economics and management*, (10(26)), 85–92. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2023/292207>. [in Ukrainian].
6. Loboda, O. M., & Kyrychenko, N. V. (2023). Metodyka otsinky finansovoi stiiikosti pidpriemstva za dopomohoiu ekonomiko-statystychnoho analizu [Methodology for assessing financial stability based on economic-statistical analysis]. *Tavriyskiy naukovyi visnyk. Serii: Ekonomika*, (18), 114–121. [in Ukrainian].
7. Plysa, V. Y., Tsiupka, A. V., & Muntian, B. V. (2025). Finansova stiiikist yak zaporuka ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva v umovakh povoiennoho vidnovlennia ekonomiky [Financial stability as a guarantee of economic security of an enterprise in post-war recovery]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, (3(54)), 81–86. [in Ukrainian].
8. Riabchuk, O. H., & Mosiichuk, Ye. O. (2025). Audyt finansovoi stiiikosti pidpriemstv v umovakh voiennoho stanu [Audit of financial stability of enterprises under martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (73). [in Ukrainian].
9. Savytska, H. V. (2004). *Ekonomichniy analiz diialnosti pidpriemstva* [Economic analysis of enterprise activities]. Kyiv: Znannia. [in Ukrainian].
10. Smetaniuk, O. A., & Prydyvus, A. S. (2017). Morfolohichna otsinka poniattia «finansova stiiikist pidpriemstva» [Morphological assessment of the concept of "financial stability of an enterprise"]. Vynnytsia: VNTU. [in Ukrainian].
11. Chepka, V. V., & Matiash, O. K. (2017). Finansova stiiikist pidpriemstva: sutnist ta faktory vplyvu [Financial stability of an enterprise: essence and influencing factors]. *Ekonomika i suspilstvo*, (12), 649–655. [in Ukrainian].
12. Chubin, D. D., & Kovalenko, O. Ya. (2024). Finansova stiiikist pidpriemstva: etapy katehoryzatsii poniattia u vitchyzniani nautsi [Financial stability of an enterprise: stages of categorization in Ukrainian science]. *Aktualni problemy ekonomiky*, (4(274)), 38–45. [in Ukrainian].
13. State Statistics Service of Ukraine. *Statistical Yearbook of Ukraine 2023. Pokaznyky balansiv pidpriemstv za vydamy ekonomichnoi diialnosti* [Balance sheet indicators of enterprises by type of economic activity]. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (accessed: November 2025). [in Ukrainian].
14. State Statistics Service of Ukraine. *Statistical Yearbook of Ukraine 2024. Pokaznyky balansiv pidpriemstv za vydamy ekonomichnoi diialnosti* [Balance sheet indicators of enterprises by type of economic activity]. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (accessed: November 2025). [in Ukrainian].
15. Margret, J. E. (2012). *Solvency in Financial Accounting*. New York: Routledge. [in English].

Отримано 15.03.2026